Die uitkomstdrempel moet eruit, dat betogen meerdere partijen vandaag. Als je hier al mee wilt werken, regel het dan niet zoals het nu is, in de Grondwet, maar daarbuiten. Helaas kan deze Kamer geen wetswijzigingen aanbrengen en dat stelt onze fractie voor een groot dilemma: deze wet aanvaarden inclusief deze joekel van een beperking, of tegenstemmen, terugsturen en het kind met het badwater weggooien?

Dat brengt ons bij de vraag: wat is dan het alternatief, wat kunnen we dan nog doen? Een novelle is al een paar keer aangehaald, een aanvulling op de wet waarbij de uitkomstdrempel zou kunnen sneuvelen of in ieder geval lager wordt. Hoe haalbaar is dat? Heeft de overkant van het Binnenhof al kennisgenomen van de position papers? Hoe taxeren zij die en wat gebeurt er bij een novelleverzoek? Wie dient dat in? Doet de initiatiefnemer dat, doet iemand anders dat? Eerste Kamer versus Tweede Kamer als ze het niet eens worden, wordt dat geen catch 22 waarbij het voorstel gevangen raakt tussen beide Kamers? Deze minister heeft daar slechte ervaringen mee.

Wij horen graag van de initiatiefnemer zijn visie op dit dilemma, we hebben het van veel partijen al gehoord, en horen ook graag zijn beschouwing van de kans dat zo'n wijziging van de uitkomstdrempel alsnog tijdig en positief door de Tweede Kamer en hier in de Eerste Kamer komt. Dat verdient het wetsvoorstel wel en de initiatiefnemer ook. Die heeft er hard voor gestreden en hoe de uitslag ook zal luiden, bij dezen alvast onze waardering en complimenten daarvoor.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Van der Linden. De heer Raven heeft aangegeven na zijn installatie het woord te willen voeren in dit debat namens de OSF. Het betreft dus zijn maidenspeech. Het woord is aan de heer Raven.

De heer **Raven** (OSF):
Voorzitter. Ik ga maar beginnen. Mag ik mijn mondkapje afdoen? Mooi, dan ga ik dat doen.

Als rechtgeaarde democraat hecht ik namens het platform van de lokale en regionale partijen in Nederland, de OSF, de Onafhankelijke Senaatsfractie, veel waarde aan de mening van de bevolking. Wie niet, hier in deze zaal, zou ik zeggen, want hier zijn de fundamenten van onze rechtsstaat verankerd. De standaardhouding in een democratie is dat het volk altijd gelijk heeft. Is dat wel zo? De mening van de bevolking is meestal gebaseerd op emotie, vaak niet op ratio. Als we in het verleden altijd de mening van de meerderheid van het volk hadden gevolgd, beschouwden we de aarde op dit moment nog steeds als plat en volgens mij is dat niet zo.

In een complexe samenhangende wereld bestaan geen gemakkelijke beslissingen. De kunst is het juiste evenwicht te vinden in argumenten en de balans te zoeken tussen voor- en tegenstanders. Daarvoor is een diepgaande belangenafweging nodig. Daar heeft het merendeel van de burgers normaal gesproken geen tijd voor en daarom kiest men in een parlementaire democratie politici die zich namens de bevolking verdiepen in maatschappelijke kwesties en zich op basis van uitgangspunten en afgewogen partijprogramma's een oordeel vormen over maatschappelijke beleidspunten. Het gebeurt echter steeds vaker dat partijen zich niet eens meer de moeite getroosten een afgewogen partijprogramma te maken. Dat past niet in onze parlementaire democratie. Sommige partijen werken zelfs uitsluitend met demagogen en volksverlakkende oneliners om hardwerkende Henkie en zwaarbelaste Greetje op het verkeerde been te zetten.

In de huidige snelle wereld met dagelijkse enquêtes over de mening van het volk lijkt het alsof de vertegenwoordigers van de volksvertegenwoordigende parlementaire democratie niet meer aansluiten bij de mening van de meerderheid van het volk. Daarom wordt de roep om een instrument voor de bevolking om het oordeel van de politici te kunnen corrigeren, steeds groter. De bevolking moet aan de handrem kunnen trekken bij controversiële beslissingen van de volksvertegenwoordigende parlementariërs. Die roep is nu vertaald in dit voorliggende voorstel.

Voorzitter. Onze parlementaire democratie heeft tot nu toe tot redelijke tevredenheid gefunctioneerd. De roep om een corrigerend middel leeft al sinds '66, maar heeft eigenlijk nooit echt postgevat bij de kiezers. Er is een houding van "niet optimaal, maar we zijn tevreden". De noodzaak om hiervoor de Grondwet te wijzigen, wordt bij de kiezers tot nu toe slechts ten dele gevoeld. Experimenten met de adviserende referenda lopen keer op keer een blauwtje omdat de kiezers massaal wegblijven. Om het nog iets te laten lijken, wordt het door de organisatoren van zo'n adviserend referendum zelfs als een succes beschouwd als 70% van de kiezers niet komt opdagen en niet meedoet aan dat referendum. Ook vandaag liggen er weer voorstellen voor om de uitkomstdrempel te verlagen. Ik denk dat dit de wereld op z'n kop is. Er is onvoldoende vertrouwen in het middel van volksinspraak. De bevolking komt heus wel op als haar belangen dreigen te worden geschaad, ook bij een hogere uitkomstdrempel.

Voorzitter. Voordat we tot definitieve invoering van een referendum kunnen komen, moet duidelijk zijn dat de rechtsstaat echte winst kan behalen met de corrigerende inspraak van de burgers. Daarvoor moeten evenwichtige procedures worden ontworpen die ervoor zorgen dat wij onze parlementaire democratie niet met het badwater weggooien en via opruiende referenda met massale leugens en bedrog tegenstellingen onder het volk aanwakkeren in plaats van overbruggen, zoals nu in het Verenigd Koninkrijk is gebeurd.

Er moet een groot draagvlak onder de bevolking zijn om een parlementaire beslissing te overrulen. Alleen dan zorgt een correctief referendum voor voldoende steun onder de bevolking. Wij neigen dan ook naar een gekwalificeerde meerderheidsbeslissing van de bevolking om een correctief referendum geldig te doen zijn en om een parlementaire beslissing of een beslissing van de gemeenteraad of Provinciale Staten terzijde te kunnen schuiven.

Zwitserland is een voorbeeld van een land waar een correctief referendum al lange tijd functioneert, zonder dat dit echt leidt tot een splijtzwam onder de burgers. De gangbare praktijk dat daar meerdere referenda tegelijkertijd worden gehouden en bovendien met een hoge frequentie voorkomt dat één onderwerp de boventoon kan voeren en onevenwichtige aandacht claimt. Dat systeem zorgt er tegelijkertijd voor dat kiezers zich er niet eenvoudig van af kunnen maken

en zet aan tot verdieping in de achterliggende probleemstelling en de noodzakelijke keuze per thema. Maar helaas ligt dat systeem niet voor en moeten wij dus naar het voorliggende systeem kijken.

Ik zei het al: het volk heeft niet altijd gelijk. Een simpele meerderheid genereren in deze tijd is dan ook feitelijk onvoldoende waarborg voor het in de toekomst garanderen van een stabiele democratie. In deze tijd van social media is het relatief eenvoudig voor brexit-Boris of tumultuoso-Thierry om gefingeerde meerderheden te genereren en Europese partners te destabiliseren. Onder het mom: "the liar tweets tonight" kunnen volksmenners en demagogen tegenwoordig met één tweet zorgen dat democratische rechtsstaten zich weer great again voelen, met één tweet zorgen dat muren rond een staat worden gezet, met één tweet zorgen dat baby's en jonge kinderen van hun ouders worden afgenomen en zonder proces gevangen worden gezet, en met één tweet parlementsgebouwen laten bestormen door het volk. Zo'n toekomst voor Nederland moet te allen tijde worden voorkomen. Een gekwalificeerde meerderheidsbeslissing voor een correctief referendum biedt daartoe meer garanties.

Schoenmaker, blijf bij je leest. De bevolking heeft geen tijd om zich continu te verdiepen in maatschappelijke kwesties. Daarvoor stelt het volk in een parlementaire democratie politici aan. Ik ben het ermee eens dat de stem van het volk bepalend moet zijn en dat de bevolking een noodstop moet kunnen activeren, maar zorg voor evenwichtige en stabiele procedures, die de zekerheid van onze huidige rechtsstaat voor de toekomst garanderen. In de tweede lezing van de grondwetswijziging verwacht het platform van onafhankelijke partijen OSF van de regering dat een zodanige uitwerking van de wet voorligt, dat Nederland zich niet in de eigen voet schiet met de invoering van een correctief referendum. Op dat punt verwachten wij een adequaat antwoord van de initiatiefnemers en een toezegging van de regering. Afhankelijk van het antwoord bepalen wij dan ons stemgedrag.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Raven. Blijft u nog even staan, als u wilt.

Geachte heer Raven, beste collega. Mijn hartelijke gelukwensen met uw maidenspeech en welkom in de Eerste Kamer. Het is bij mijn weten niet eerder voorgekomen dat iemand geïnstalleerd wordt als lid van de Eerste Kamer en op dezelfde dag zowel zijn maidenspeech houdt als fractievoorzitter wordt. Die primeur kunt u op uw conto schrijven!

Staat u mij toe om iets van uw achtergrond te schetsen. U volgde verschillende vakopleidingen, onder meer aan de Limburgse Bestuursacademie. Al vroeg was u professioneel betrokken bij het bestuurlijk en maatschappelijk leven van de gemeente Sittard, eerst als kassier van de gemeente en later als bestuurder van de Sportstichting Sittard. Tussen 2002 en 2020 was u ondernemer op het gebied van ICT en energie. Tevens bent u ruim 35 jaar lang te horen geweest als presentator bij meerdere lokale en regionale omroepen.

Van 1990 tot 2020 bent u ononderbroken gemeenteraadslid geweest, eerst van Geleen en later van de fusiegemeente Sittard-Geleen namens de Stadspartij voor Sittard, Geleen en Born. Ook was u bijna acht jaar — verdeeld over drie perioden — wethouder in beide gemeenten, het meest recent in 2020. Die functie heeft u opgegeven om lid van de Eerste Kamer te worden en voorzitter van de Onafhankelijke Senaatsfractie.

Naast uw professionele en politiek-bestuurlijke carrière bent u ook maatschappelijk betrokken bij vele lokale organisaties. U bent bijvoorbeeld lid van Mannenkoor Mignon, voorzitter van de Katholieke Bond van Ouderen Sint Augustinus Geleen en bestuurslid van zaalvoetbalvereniging Awt-Gelaen.

In uw brief aan de gemeenteraad van Sittard-Geleen waarin u uw besluit om te stoppen als wethouder toelichtte, schreef u dat u zich in de Eerste Kamer wilt gaan inzetten voor de belangen van gemeenten en provincies en de stem van de onafhankelijke lokale en regionale partijen wilt laten doorklinken. Daarmee bent u vandaag begonnen!

Nogmaals van harte welkom en we kijken uit naar uw verdere inbrengen in de Eerste Kamer. Ik ga de vergadering nu schorsen, zodat ik u — op 1,5 meter afstand vanzelfsprekend — namens alle collega's kan feliciteren.

Ik verzoek u zich op te stellen voor het rostrum voor de felicitaties. Ik verzoek de leden nog even te blijven zitten. Ik schors de vergadering tot 16.00 uur.

De vergadering wordt van 15.03 uur tot 16.08 uur geschorst.

De **voorzitter**:
We zijn nu toe aan het antwoord van de initiatiefnemer en de regering in de eerste termijn. Ik geef het woord aan de heer Van Raak.

De heer **Van Raak**:
Dank je wel, voorzitter. Als eerste wil ik de heer Raven natuurlijk van harte feliciteren met zijn maidenspeech. Er zijn veel fracties in de senaat, maar er is maar één Senaatsfractie. Ik hoop dat hij nog veel plezier heeft in dit prachtige werk in deze prachtige zaal.

We staan vandaag hier in de Ridderzaal, niet in de Eerste Kamer. Ik vind het ook wel mooi symbolisch dat we tussen de Eerste en de Tweede Kamer in staan. In de Tweede Kamer is nu een debat bezig omdat het kabinet is gevallen over de toeslagenaffaire. Het is ontzettend fijn dat de minister hier aanwezig kan zijn. Aan de overkant gaat het nu over het gebrek aan vertrouwen in de politiek. Ik vind het wel mooi dat wij hier nu staan, ook symbolisch, tussen de Eerste en de Tweede Kamer, om te kijken of we daar een oplossing voor kunnen bedenken. Ik neem de staatsrechtelijke bijbel van vandaag er maar even bij. "Schiet de inhoudelijke representatie tekort, dan kan dat bij burgers leiden tot onvrede en zelfs vervreemding van het parlementair stelsel. Gebrek aan acceptatie van overheidsbesluiten door de bevolking kan regeringsbeleid ineffectief maken, kan het draagvlak voor politieke besluitvorming schaden en kan een aantasting betekenen van de democratische rechtsstaat." Tweede Kamerleden hadden dit nu ook kunnen voorlezen.